

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

А.С. Коваль, студентка 2 курсу
Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Л.В. Фокша, науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави, регулюються нормами фінансового права. Як і норми всіх інших галузей права, фінансово-правові норми є правилами поведінки, які встановлюються державою у суворо визначеному порядку й формі. Ці норми набирають чинності у точно встановлений законодавцем термін. Основна особливість фінансово-правових норм полягає в їх державному, імперативному характері. Держава пропонує правила поведінки для юридичних осіб і громадян у сфері фінансової діяльності, при цьому вимоги до учасників фінансово-правових відносин виражаються в категоричній формі. Учасники фінансових відносин, регульованих нормами фінансового права, не мають права змінювати ці приписи та умови їх застосування.

Фінансово-правові норми не є простим вираженням волі законодавчих чи виконавчих органів; вони мають матеріальне обґрунтування. Державні органи, приймаючи закони та нормативні акти в галузі фінансової діяльності, завжди обмежені об'єктивними економічними можливостями. Наприклад, держава може фінансувати свої потреби тільки на основі доходів, отримання яких залежить від рівня розвитку матеріального виробництва та діяльності всієї соціальної сфери. Це, у свою чергу, визначає надходження податків та інших платежів у бюджет і позабюджетні фонди [1, с. 6].

Фінансово-правові норми визначають права та обов'язки учасників фінансових відносин, обставини, при яких вони стають носіями цих прав і обов'язків, а також передбачають відповідальність за невиконання вимог держави. Особливості фінансово-правової норми обумовлені тим, що вона регулює відносини, що виникають у процесі планового формування, розподілу та використання фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування [2, с. 15]. Це включає:

- держава формує фінансові ресурси через податки, збори та інші обов'язкові платежі;
- розподіл фінансових ресурсів. Це стосується витрат бюджету на соціальні програми, інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я тощо;
- використання фінансових ресурсів. Ефективне використання ресурсів є ключовим для досягнення цілей державної політики.

Ці аспекти виражаються в специфіці змісту фінансово-правових норм, характері встановлених у них приписів, заходах відповідальності за порушення правил та способах захисту прав учасників фінансових відносин. Зміст фінансово-правових норм складається з правил поведінки у суспільних відносинах, що виникають у процесі фінансової діяльності держави та територіальних одиниць. Ці правила виражаються у наданні учасникам відносин юридичних прав і покладенні на них юридичних обов'язків. Здійснення цих обов'язків забезпечує планомірне утворення та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів відповідно до завдань у конкретний проміжок часу, залежно від політики соціально-економічного розвитку країни [3, с. 46].

Зміст фінансово-правових норм має різне конкретне проявлення, що обумовлено різноманіттям фінансових відносин і багатоланковістю фінансової системи. Норми містять правила стягнення податків, акумуляції та витрат бюджетних коштів, формування й розподілу кредитних ресурсів, страхових фондів тощо. Імперативний характер фінансово-правових норм полягає в їх вимогах, які виражені в категоричній формі і чітко визначають обсяги прав і обов'язків учасників фінансових відносин. Ці права і обов'язки спрямовані на забезпечення інтересів держави та адміністративно-територіальних одиниць, а також інтересів кожного з учасників фінансових відносин, зокрема підприємств усіх форм власності та громадян [4, с. 18].

Бюджетні відносини можна розглядати в контексті кількох основних етапів:

- Бюджетне планування. Це етап, на якому формується проект бюджету. Він передбачає аналіз доходів і витрат, розробку прогнозів економічного розвитку, а також визначення пріоритетів у фінансуванні державних програм.
- Бюджетне затвердження. Після розробки проекту бюджету його має бути затверджено законодавчим органом (парламентом) на відповідному рівні. Цей процес є важливим етапом, оскільки визначає законність і прозорість використання бюджетних коштів.
- Виконання бюджету. На цьому етапі відбувається фактичне надходження бюджетних коштів та їх витрати. Виконання бюджету

регулюється нормами бюджетного законодавства та здійснюється через державні та місцеві фінансові органи.

- Контроль за виконанням бюджету. Цей етап передбачає моніторинг і контроль за виконанням бюджетних показників. Контроль може здійснюватися як з боку державних органів, так і з боку громадськості, що сприяє прозорості та підзвітності у використанні бюджетних коштів [1, с. 34].

Бюджетні відносини мають кілька особливостей, які їх відрізняють від інших фінансових відносин:

- Імперативний характер. Бюджетні норми мають імперативний характер, що означає, що вони є обов'язковими для виконання всіма учасниками бюджетного процесу. Це забезпечує однаковість у застосуванні норм бюджетного права.
- Прозорість та підзвітність. Бюджетні відносини вимагають високого рівня прозорості та підзвітності, оскільки вони безпосередньо впливають на добробут населення. Громадськість має право на доступ до інформації про використання бюджетних коштів.
- Плановий характер. Бюджетні відносини ґрунтуються на плануванні та прогнозуванні, що дозволяє державі ефективно використовувати фінансові ресурси та досягати визначених цілей.
- Взаємозв'язок з економічною політикою. Бюджетні відносини тісно пов'язані з економічною політикою держави, оскільки вони відображають пріоритети уряду в соціально-економічному розвитку [3, с. 14].

Таким чином, бюджетні відносини як фінансово-правові мають свої особливості, які визначають їхню природу, структуру та функції. Вони регулюють процес формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів, що є необхідними для виконання державних завдань і забезпечення соціального благополуччя. Розуміння цих особливостей є важливим для ефективного управління бюджетними коштами та забезпечення сталого розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Pliekhov Maksym. Ознаки та функції фінансово-правової відповідальності. *Path of Science* 2023. - С. 6001-6009.
2. Коробцова Д.В. Роль фінансово-правових принципів у сфері розвитку бюджетного права. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх

справ): матеріали міжнар. наук.-практ. конф.(м. Харків, 20 листоп. 2020 р.).Харків: ХНУВС, 2020. - С. 260-263.

3. Крет Ю.М. Принципи фінансово-правового захисту військовослужбовців в умовах воєнного стану в Україні. 2023. - 28 с.

4. Кучерявенко М. Доктринальні засади фінансово-правового регулювання. Law of Ukraine/Pravo Ukraini. 2022. - 33 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗЛОЧИННИМИ АКТИВАМИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

О.А. Колодійчук, приватний нотаріус,
аспірант кафедри безпеки та правоохоронної діяльності

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Розслідування фінансових злочинів, що пов'язані з легалізацією злочинних доходів і пошуком активів, у які вони були конвертовані, завжди вимагає доступу до великої кількості інформації та її детального аналізу. Для забезпечення ефективної роботи системи повернення активів запроваджено механізм отримання важливої інформації від фізичних та юридичних осіб, а також щодо їхнього майна в країнах Європи. Це стало можливим завдяки національним і наднаціональним інформаційно-комунікаційним системам та технологіям.

Для централізації інформації про арештоване чи вилучене майно створюються спеціалізовані бази даних. Вони дозволяють правоохоронним органам, прокуратурі, судам та іншим відомствам вести облік такого майна, відстежувати процес конфіскації та отримувати інші необхідні дані. У багатьох країнах процес безперервного обміну інформацією супроводжується роботою з консолідації розрізнених баз даних і уніфікацією інформаційних ресурсів [1].

Одним з ключових аспектів є автоматизація інформаційних процесів, яка виступає показником ефективності для АРМА. Ця автоматизація включає обробку даних про встановлених фізичних та юридичних осіб у процесі виявлення та розшуку активів; ведення обліку активів за їхніми типами та виконавцями; обробку запитів, що надходять до АРМА; підрахунок обсягу